

כלל גדול פרק שביעי שבת

סה

עין משפט
גדול מצוה

א מ"י שם כלל
ז ופ"ו מלכות שבת
כלל ט :

אז מלאכה נקטת לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהו"ב תולדות דאז אחד או אז ותולדה שלו דאיט חייב אלא אחת דקמני סיפא העשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שתי תולדות של אז אחד איט חייב אלא תולדות אחת דהרי הוא כעושה וחזר ושעשע בהעלם אחד ואין חילוק תולדות בהעלם אחד אלא בזו"פ עבירה שאינן דומין או בחילוק שבחוב לענין שנגנת שבת : **גמ' עוד כלל אפר - לקמן** בפירקין (דף ע"ה) ולא כלל ב' אלא ב' דברים כל הכשר להצטייט וכל שאיט כשר להצטייט וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדול : **וגבי שביעיים - בפרק *בבית שוח*** : **גבי מעשר - בפי"ק למסכת מעשרות :** **אית ביה אבות - ארבעים חסר אחת** שהארט למשקן ותולדות הדומות לכל אחת הוי"א תולדות ידידה אבות דשביעית זריעה וקצירה וחמירה ובזירה דכתיבן תולדות שאר עבודות שבשדה וכרס כדארמירין במועד קטן בפ"ק (דף ג') : **ולבר קפרא דתנא -** דתוספתא ידידה במעשר מאי אבות כו' : **א"ל א"יניו טפסא -** משום אבות ותולדות אלא דכ"ש גמ' דתנא "כלל ועושהו גדול מדבר אחר שאמר בו "כלל תני ביה" כלל גדול" : **שנה א"סא -** לאיסור ידידה בין בדבר שהיה תולט במעור יוס כגון טוחן ולש, בין בדבר שמתערב משקדש היום : **ואילו שביעיים -** בדבר שהיה מחובר משקדש שביעית איתא, אבל בדבר שהיה תולט לפני שביעית ליחא : **שביעיים -** נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כ"ה) מעשר ליחיה במאכל בהמה, דמדאורייתא דגן תירוש ויזהר כתיב ורצנן תקון פירות האילן וירק-דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו' : **א"סא חתני -** הוא אורח דגן וירק : **מדרבנן - כל שנה אוכל כו' -** דגבי פיהה קציר כתיב מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו : **למעוטי ספיה סמיס וקולה -** שעומדים לזבע להכי נקט ספיהס דאין דרך לוקטן בשנה שגורעיס אלא לסוף ד' וה' שנים שהשקטן מתפשטין בזרין ומשכיבין, ובורס שלהן עיקר, והא דנקט האי ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דלידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דכפיהא ומעשר ליתניה לשון רבינו הלוי - סמיס ווישדי"א קול' וורנלי"א : **ומכניסו לקיום למעוטי ירק -** כגון לפת וקפלוטות : **ואילו מכניסו לקיום -** ולקיסטו כחמ"ד לא סגן - דכי תקון רבנן אידיהו לא פלוג בפירות האילן וזירק בין מין למין : **מתייתין -** לפטר כחד תולדות : **בפינוק שנשבה -** ולא ידע שבת מעולם : **אבל סכיר וכבוסף שבת -** הוה ליה כשוכה שהיוס שבת ויודע עיקר שבת וחייב על כל שבת שבת : **ספיהס שכוסה ממנו -** מעולם : **למני סכיר וכבוסף שבת -** דחייב וז"ל דליכא למימר ימיס שביעיתס הוויין ידיעה לחלק וכו"ס הא דאיכא למימר שמיסם שביעיתס הוויין ליה ידיעה לחלק : **אבל**

[כרישית מ:]

[גמ' שביעי:]

אב מלאכה ומלאכה * "העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת : **גמ' מ"ט תנא "כלל גדול" אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחד תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כדל אדר תנא "כלל גדול" והא גבי מעשר דקתני "כלל אדר ולא תני כלל גדול" א"ד יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול, מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול, ולבר קפרא דתני "כלל גדול במעשר" מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו מעמא - גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא, וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה' והא מעשר, במאכל אדם איתא, במאכל בהמה' ליתא, ולבר קפרא דתני "כלל גדול במעשר" גדול עונשו של מעשר יותר משל פיהה דאילו מעשר איתא בתאנת וירק ואילו פיהה ליתא בתאנת וירק *רתנן כלל אמרו בפיהה כל ישורא אוכל ועשיר וגידולו מן הארץ ולקיסטו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיהה אוכל' למעוטי ספיהס וקולה' ונשמר' למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ' למעוטי כמדין ופטירות' ולקיסטו באחת' למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק, ואילו גבי מעשר תנא *כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיסטו כאחת ומכניסו לקיום לא תני : **רב ושמואל** דאמרי תרויהו דתנתינן לביין הנכרים לביין הנכרים אבר הכר ולבסוף שבת חייב על כל שבת ושבת תנן השוכה עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקר איליא, מאי כל השוכה עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת, אבל הכיר ולבסוף שבת מאי חייב על כל שבת ושבת, אדרתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שבת וכו"ס הא דאיכא למימר ימיס שביעיתס הוויין ידיעה לחלק : **שבת-מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה** אבל**

וגבי שביעית נמי כו' - הכי תנן בשביעית (פ"ו מ"א) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין האנושין ואיט מתקיים בזרין פירוש שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמו שביעית יש לו בייעור ולדמו בייעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאיט מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בזרין יש לו שביעית ולדמו שביעית ואין לו ולדמו בייעור לכלל הראשון גדול דיש לו בייעור ואחרון חין לו בייעור ואיט' דקתני הכס בבבא אחריתא כלל גדול אמרו שביעית ולא קתני בתריה כלל אחר כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך לנתני בתריה כלל גדול : **ור"ה** גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו' - תימה למה יסגה בראשון כלל גדול כיון דאיט גדול מן השני וז"ל :

דאית ביה אבות ותולדות - ואפילו לרבא דלמור במועד קטן (דף ב') גבי שביעית אבות אחר רחמנא תולדות לא אכר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות ואיט במעשר אית נמי אבות ותולדות דמדאורייתא דגן ותירוס ויזהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות בזמני ליה ביה איסור מלאכות ואיט ובכלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא ריך למיתני דלכלל גדול קמא קאי והי"ק עוד כלל גדול אדר אמרו : **גדול** עונשו של שבת משל שביעית לפירוש הקוגטרס דמפרש בתלוס שנתלס קודם שבת וקודם שביעית משמע שרובה לפרש שביעית במחובר איתיה היינו במחובר ערב שביעית ונתלס בשביעית ומיירי בזאיסור פירות שביעית לאכילה וקסא גרי"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דליתניהו במכלל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לרי"י דבמדי דאכילה דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול עונשה של שבת משל מעשר ולהכי לא קאמר גדול עונשה של שבת משל מעשר אלא קאמר גדול עונשה של שבת משל מעשר דאיסור מלאכות איתניהו בין בתלוס בין במחובר ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוס ויזהר וקסא דקתני עשה מלאכות הרבה על הגל ושביעית לא חלה אלא על עבודת הארץ בלבד : **ורבר** קפרא דתני כלל גדול במעשר כו' נראה לרשב"א דאחרים לא שט כלל גדול במעשר לפי שאיט גדול מפאה אלא מדרבנן

רבינו הגנאל

תנא כלל גדול הוא משום דמסור דשבת גדולה מכלל שביעית דאילו איסור דשבת הלא בין בתלוש ובין במחובר וא"י סורא וכו' דשביעית אינה אלא מן המחובר לקרע' והובן איסור דשביעית גדולה מאיסור דמעשר דשביעית חלה באוכלי אדם ובאוכלי בהמה והמעשר אינו אלא [א"ל] על אוכלי אדם בלבד לפיכך קתני כלל גדול בשביעית ולבר קפרא משום דעושה של ששירות גדול מעושהו של מאה לפיכך תני כלל גדול במעשר' והנא דירין שבת ושביעית דמסור א' דאורייתא תני כלל גדול אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דמסור דרבנן הוא לא קתני כלל גדול'

רב נסים גאון

פרק ז אמרו גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר ודבר זה מסורס וברור כי אפילו המצויא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת והרבה מן המלאכות שאינן בטורח וכן יודעת ואין אנו צריכין לפתוח ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא ועיקר הידע בתורה כתיב הורע והוסר בכלל היו ולמה יצאו להקיש איתוח מה ורע וחסר סותרין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי לא דבר שיש בו עבודה בארץ ובאילן ועיקר הידע בפרק משקין בית השלחין (מועד קטן דף ג') גדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם ובין במאכל בהמה ועיקרה בתורה דכתיב ויקרא (כ"ה) וקפלוטות ובששנה (שביעית פ"ו ז') כלל גדול אמרו בשביעית כל שורא מאכל אדם ומאכל בהמה וסמיס הנובעים ואיט מתקיים בזרין יש לו שביעית ולדמו שביעית ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתא עיקר דבר זה הוה כתיב בתורה (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת וירק וספיך ליה ואכלת דבר שורא אוכל ובששנה (מעשרות פרק ה') כל שורא אוכל :

רב נסים גאון

שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר ודבר זה מסורס וברור כי אפילו המצויא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת והרבה מן המלאכות שאינן בטורח וכן יודעת ואין אנו צריכין לפתוח ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא ועיקר הידע בתורה כתיב הורע והוסר בכלל היו ולמה יצאו להקיש איתוח מה ורע וחסר סותרין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי לא דבר שיש בו עבודה בארץ ובאילן ועיקר הידע בפרק משקין בית השלחין (מועד קטן דף ג') גדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם ובין במאכל בהמה ועיקרה בתורה דכתיב ויקרא (כ"ה) וקפלוטות ובששנה (שביעית פ"ו ז') כלל גדול אמרו בשביעית כל שורא מאכל אדם ומאכל בהמה וסמיס הנובעים ואיט מתקיים בזרין יש לו שביעית ולדמו שביעית ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתא עיקר דבר זה הוה כתיב בתורה (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת וירק וספיך ליה ואכלת דבר שורא אוכל ובששנה (מעשרות פרק ה') כל שורא אוכל :

במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא, וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה' והא מעשר, במאכל אדם איתא, במאכל בהמה' ליתא, ולבר קפרא דתני "כלל גדול במעשר" גדול עונשו של מעשר יותר משל פיהה דאילו מעשר איתא בתאנת וירק ואילו פיהה ליתא בתאנת וירק *רתנן כלל אמרו בפיהה כל ישורא אוכל ועשיר וגידולו מן הארץ ולקיסטו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיהה אוכל' למעוטי ספיהס וקולה' ונשמר' למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ' למעוטי כמדין ופטירות' ולקיסטו באחת' למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק, ואילו גבי מעשר תנא *כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיסטו כאחת ומכניסו לקיום לא תני : **רב ושמואל** דאמרי תרויהו דתנתינן לביין הנכרים לביין הנכרים אבר הכר ולבסוף שבת חייב על כל שבת ושבת תנן השוכה עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקר איליא, מאי כל השוכה עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת, אבל הכיר ולבסוף שבת מאי חייב על כל שבת ושבת, אדרתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שבת וכו"ס הא דאיכא למימר ימיס שביעיתס הוויין ידיעה לחלק : **שבת-מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה** אבל

במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא, וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה' והא מעשר, במאכל אדם איתא, במאכל בהמה' ליתא, ולבר קפרא דתני "כלל גדול במעשר" גדול עונשו של מעשר יותר משל פיהה דאילו מעשר איתא בתאנת וירק ואילו פיהה ליתא בתאנת וירק *רתנן כלל אמרו בפיהה כל ישורא אוכל ועשיר וגידולו מן הארץ ולקיסטו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיהה אוכל' למעוטי ספיהס וקולה' ונשמר' למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ' למעוטי כמדין ופטירות' ולקיסטו באחת' למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק, ואילו גבי מעשר תנא *כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיסטו כאחת ומכניסו לקיום לא תני : **רב ושמואל** דאמרי תרויהו דתנתינן לביין הנכרים לביין הנכרים אבר הכר ולבסוף שבת חייב על כל שבת ושבת תנן השוכה עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקר איליא, מאי כל השוכה עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת, אבל הכיר ולבסוף שבת מאי חייב על כל שבת ושבת, אדרתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שבת וכו"ס הא דאיכא למימר ימיס שביעיתס הוויין ידיעה לחלק : **שבת-מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה** אבל

א"ל פ"ה מ"ד
ספיהס וקולה
כ"ה

מעשרות פ"ה
מ"ד נ"ה

הגהות
ה"ב
(ה) נ"מ מעשר
דקתני עוד
כלל אחר :

גליון
השנים
גמ' למעוטי
תלמי - עיין
ר"ה דף טו
פ"ה ס"ה ד"ה
נכ"ה ס"ה :

אז מלאכה נקטת לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהו"ב תולדות דאז אחד או אז ותולדה שלו דאיט חייב אלא אחת דקמני סיפא העשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שתי תולדות של אז אחד איט חייב אלא תולדות אחת דהרי הוא כעושה וחזר ושעשע בהעלם אחד ואין חילוק תולדות בהעלם אחד אלא בזו"פ עבירה שאינן דומין או בחילוק שבחוב לענין שנגנת שבת : **גמ' עוד כלל אפר - לקמן** בפירקין (דף ע"ה) ולא כלל ב' אלא ב' דברים כל הכשר להצטייט וכל שאיט כשר להצטייט וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדול : **וגבי שביעיים - בפרק *בבית שוח*** : **גבי מעשר - בפי"ק למסכת מעשרות :** **אית ביה אבות - ארבעים חסר אחת** שהארט למשקן ותולדות הדומות לכל אחת הוי"א תולדות ידידה אבות דשביעית זריעה וקצירה וחמירה ובזירה דכתיבן תולדות שאר עבודות שבשדה וכרס כדארמירין במועד קטן בפ"ק (דף ג') : **ולבר קפרא דתנא -** דתוספתא ידידה במעשר מאי אבות כו' : **א"ל א"יניו טפסא -** משום אבות ותולדות אלא דכ"ש גמ' דתנא "כלל ועושהו גדול מדבר אחר שאמר בו "כלל תני ביה" כלל גדול" : **שנה א"סא -** לאיסור ידידה בין בדבר שהיה תולט במעור יוס כגון טוחן ולש, בין בדבר שמתערב משקדש היום : **ואילו שביעיים -** בדבר שהיה מחובר משקדש שביעית איתא, אבל בדבר שהיה תולט לפני שביעית ליחא : **שביעיים -** נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כ"ה) מעשר ליחיה במאכל בהמה, דמדאורייתא דגן תירוש ויזהר כתיב ורצנן תקון פירות האילן וירק-דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו' : **א"סא חתני -** הוא אורח דגן וירק : **מדרבנן - כל שנה אוכל כו' -** דגבי פיהה קציר כתיב מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו : **למעוטי ספיה סמיס וקולה -** שעומדים לזבע להכי נקט ספיהס דאין דרך לוקטן בשנה שגורעיס אלא לסוף ד' וה' שנים שהשקטן מתפשטין בזרין ומשכיבין, ובורס שלהן עיקר, והא דנקט האי ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דלידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דכפיהא ומעשר ליתניה לשון רבינו הלוי - סמיס ווישדי"א קול' וורנלי"א : **ומכניסו לקיום למעוטי ירק -** כגון לפת וקפלוטות : **ואילו מכניסו לקיום -** ולקיסטו כחמ"ד לא סגן - דכי תקון רבנן אידיהו לא פלוג בפירות האילן וזירק בין מין למין : **מתייתין -** לפטר כחד תולדות : **בפינוק שנשבה -** ולא ידע שבת מעולם : **אבל סכיר וכבוסף שבת -** הוה ליה כשוכה שהיוס שבת ויודע עיקר שבת וחייב על כל שבת שבת : **ספיהס שכוסה ממנו -** מעולם : **למני סכיר וכבוסף שבת -** דחייב וז"ל דליכא למימר ימיס שביעיתס הוויין ידיעה לחלק וכו"ס הא דאיכא למימר שמיסם שביעיתס הוויין ליה ידיעה לחלק : **אבל**